

## POSTANOWIENIE

Dnia 11 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania P. Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.  
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Warszawie  
z udziałem S. C.  
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń  
Społecznych w dniu 11 kwietnia 2024 r.,  
skargi kasacyjnej odwołującej się Spółki od wyroku Sądu Apelacyjnego  
w Warszawie  
z dnia 4 listopada 2022 r., sygn. akt III AUa 1704/21,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.**

## UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 4 listopada 2022 r. oddalił apelację P. S.A. w W. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z 22 kwietnia 2021 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Warszawie z 2 sierpnia 2019 r. stwierdzającej, że S. C. jako osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę u płatnika składek P. S.A. w okresie od 1 października 2017 r. do 30 czerwca 2018 r. podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu i rentownym oraz wypadkowemu i chorobowemu jako osoba zatrudniona na podstawie umowy o

pracę u odwołującej się, a także określającej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

P. S.A. w W. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, to jest: art. 22 § 1, 1<sup>1</sup> i 1<sup>2</sup> k.p. w związku z art. 65 k.c. i art. 353<sup>1</sup> k.c.; art. 734 k.c. w związku z art. 750 k.c. w związku z art. 65 k.c. i art. 353<sup>1</sup> k.c. oraz art. 83 k.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które zawarła w pytaniach:

1. Czy w sytuacji, w której z inicjatywą zmiany stosunku pracy, do którego zastosowanie mają przepisy Kodeksu pracy, na umowę o świadczenie usług, to jest stosunek, do którego zastosowanie mają przepisy Kodeksu cywilnego o zleceniu, jednostronnie i wielokrotnie wychodzi pracownik, korzystając z zasady swobody umów określonej w art. 353<sup>1</sup> k.c., zakaz zastępowania umowy o pracę umową cywilnoprawną, mający na celu ochronę prawną pracownika przed zmuszaniem go do samozatrudnienia, uregulowany w art. 22 ust 1<sup>1</sup> i 1<sup>2</sup> k.p., powinno się stosować bezwzględnie i zawsze, gdy cechy wykonywanych czynności mogą być jednocześnie charakterystyczne zarówno dla stosunku pracy, jak i umowy cywilnoprawnej?

2. Czy w sytuacji, w której strony chcą nawiązać stosunek prawny zawierający cechy typowe zarówno dla umowy o pracę, jak i umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy o zleceniu, mogą zdecydować o zawarciu umowy o świadczenie usług mimo zakazu wynikającego z art. 22 § 1<sup>1</sup> k.p., jeśli inicjatorem zawarcia umowy o świadczenie usług jest dotychczasowy pracownik, który wielokrotnie zwraca się do pracodawcy o zmianę stosunku pracy na umowę o świadczenie usług?

3. Czy skoro *ratio legis* przepisów prawa pracy jest ochrona pracownika, a pracownik w sposób wyraźny oświadcza, że w jego interesie jest zawarcie umowy o świadczenie usług w miejsce dotychczasowej umowy o pracę, to można dać pierwszeństwo zastosowaniu przepisów o swobodzie umów z art. 353<sup>1</sup> k.c. i przepisów o zgodnym zamiarze stron z art. 65 k.c.?

4. Czy jeśli strony stosunku prawnego mającego cechy typowe zarówno dla umowy o pracę, jak i umowy o świadczenie usług, wykazały w postępowaniu sądowym, że w sposób obiektywny zawarcie umowy o świadczenie usług było dla usługobiorcy korzystniejsze a on sam oświadczył przed Sądem, że to jemu zależało i taki był jego zamiar i było to dla niego korzystniejsze, aby zawrzeć umowę o świadczenie usług w miejsce umowy o pracę, można wbrew woli strony, której prawa miały być chronione przepisami prawa pracy, bezwzględnie stosować przepisy prawa pracy. Czy nie jest tak, że pod pozorem ochrony praw pracowniczych, organ zakładu ubezpieczeń społecznych wykorzystuje przepisy o prawach pracowniczych, do ochrony innych interesów - zabezpieczenia płatności składek na ubezpieczenie społeczne?

5. Czy jeśli płacenie składek na ubezpieczenie społeczne jest uznane za dobro, które ustawodawca chce chronić, czy nie powinno być ono zabezpieczone innymi przepisami i w związku z tym nie można w celu ochrony płatności składek na ubezpieczenie społeczne, wykorzystywać przepisów o ochronie praw pracowniczych?

6. Czy w sytuacji, w której z inicjatywą zmiany stosunku pracy na stosunek regulowany Kodeksem cywilnym jednostronnie i wielokrotnie wychodzi dotychczasowy pracownik, korzystając z zasady swobody umów określonej w art. 65 § 1 i 2 k.c., należy stosować umowę o pracę, podczas gdy dla danej grupy zawodowej, to jest informatyków/programistów świadczenie usług (pracy) w oparciu o umowę cywilnoprawną jest przyjętą obecnie praktyką a pracodawca, zatrudniając osoby z tej grupy zawodowej w oparciu o stosunek pracy, nie może zapewnić konkurencyjnych warunków wynagrodzenia, czego skutkiem może być odchodzenie wykwalifikowanych pracowników do innych przedsiębiorstw?

7. Czy pracodawca, chcąc zapewnić ochronę własnych interesów (ciągłości produkcji i funkcjonowania przedsiębiorstwa pod względem informatycznym), może korzystać ze swobody umów wyrażonej w art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z w art. 353<sup>1</sup> k.c., w sytuacji, w której na rynku usług informatycznych przeważa rodzaj współpracy w oparciu o umowę świadczenia usług w miejsce umowy o pracę?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

W podobnej sprawie Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej skarżącej P. S.A. w W. postanowieniem z 10 stycznia 2024 r., sygn. II USK 308/22.

W uzasadnieniu wskazano na warunki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz podstawy materialne przyjmowane w orzecznictwie do odróżniania pracowniczego i niepracowniczego zatrudnienia, które są aktualne w ocenie wniosku w obecnej sprawie, opartego na takiej samej podstawie przedsądu.

Podkreślić jednak należy, iż przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania problemy prawne osobno ani razem nie składają się na istotne zagadnienie prawne. Negatywna ocena wynika z przyczyn metodycznych i merytorycznych.

Przede wszystkim dlatego, że istotne zagadnienie prawne nie może sprowadzać się do zwykłej wykładni prawa, gdyż wówczas funkcja pierwszej podstawy przedsądu (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c.) byłaby bezprzedmiotowa i postępowanie kasacyjne stałoby się kolejną powszechną instancją. Istotne zagadnienie prawne nie może być redukowane też do rozwiązywania kazusów lub wszelkich wątpliwości prawnych, zwłaszcza gdy są silnie uwarunkowane stanem faktycznym konkretnej sprawy, a przy tym odpowiedź zależy od stosowania przepisów opartych na klauzulach generalnych. Wówczas znaczenie ma zastosowanie prawa w konkretnej sytuacji faktycznej a nie problem prawny o znaczeniu uniwersalnym i istotnym znaczeniu dla systemu lub dziedziny prawa, dotychczas nie rozstrzygnięty.

Taką ocenę potwierdzają kolejne zagadnienia (pytania) sformułowane we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Ad 1. Jest oczywiste, że w systemie prawa prywatnego prymat ma zasada swobody umów, jednak nawet na gruncie prawa cywilnego swoboda ta nie jest nieograniczona, gdyż treść i cel umowy nie mogą sprzeciwiać się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego (art. 353<sup>1</sup> k.c.).

Innymi słowy umowa stron nie zmienia i nie może być sprzeczna z ustawą. Taką granicę wprost wyraża m.in. art. 22 k.p., obwarowany warunkiem niedopuszczalności umowy cywilnej, gdy zobowiązanie faktycznie odpowiada relacji właściwej dla stosunku pracy. Nie jest to żadne novum. Podobne spory nie są rzadkie przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych, co w aspekcie zgłoszonej podstawy przysądu prowadzi do stwierdzenia, że stosowanie prawa należy w pierwszej kolejności do sądu powszechnego, który samodzielnie ustala stan faktyczny i suwerennie stosuje prawo materialne, natomiast Sąd Najwyższy dokonuje kontroli tylko w granicach określonych w ustawie, czyli w przypadku skargi kasacyjnej w granicach zarzutów jej podstaw (art. 398<sup>3</sup> § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.).

Ad 2. Odpowiedź na pierwsze zagadnienie jest aktualna również w odniesieniu do drugiego zagadnienia. Sformułowany kazus wskazuje na konkretną sytuację i do tego sprowadza się problem prawny, na który odpowiedział już sąd powszechny. Skoro istotne zagadnienie prawne powinno mieć swoje osadzenie w sprawie (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c.), to w istocie chodziłoby o ocenę zastosowania prawa w tym indywidualnym przypadku, co jednak nie odpowiada pierwszej podstawie przysądu, lecz może składać się na podstawę przysądu z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c., do której wniosek nie odwołuje się. Nawet gdy pracownik inicjuje zmianę podstawy zatrudnienia, to strony nadal obowiązują ograniczenia wynikające z art. 353<sup>1</sup> k.c. i art. 22 k.p. oraz art. 58 k.c. w zw. z art. 300 k.p. Problem polega więc tylko na zwykłej wykładni i stosowaniu prawa. Zwykłej wykładni, gdyż skarżący nie wskazuje, aby na gruncie tych przepisów występował poważny problem w aspekcie ich wykładni, a tym bardziej rozbieżności w orzecznictwie, czyli iżby spełniała się podstawa przysądu z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 2 k.p.c. Wówczas Sąd Najwyższy podjąłby uchwałę w składzie powiększonym nawet z urzędu dla ujednolicenia orzecznictwa. Wykracza to ponad potrzebę argumentacji, gdyż wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie odwołuje się do tej podstawy przysądu, co dodatkowo potwierdza, że sformułowane zagadnienie nie ma rangi istotnego zagadnienia prawnego, które ma na uwadze art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c.

Ad. 3, 6 i 7. Wola zatrudnianego, albo nawet zgodna wola stron, nie mogą zmienić norm ustawowych, dlatego w sprawie znaczenie ma rzeczywista treść

zobowiązania stron. Wola stron i treść zobowiązania to sfera faktów, których skarga nie podważa w podstawie kasacyjnej i we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania. Ustalenia faktyczne wiążą zatem także na etapie przedsądu (art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c.), w tym wypadku w ocenie zgłoszonej podstawy przedsądu. Innymi słowy wola zatrudnianego nie może być niezgodna z określoną w ustawie podstawą zatrudnienia (art. 22 k.p.), czyli jeśli praca wykonywana jest w relacji właściwej do pracowniczego zatrudnienia i spełnia istotne cechy stosunku pracy, to w sporze między ubezpieczonym a organem rentowym sąd ubezpieczeń społecznych może stwierdzić podleganie ubezpieczeniom społecznym na podstawie stosunku pracy.

Ad 4 i 5. Pytania o problem „korzystności” danego zatrudnienia czy wykorzystywania przepisów o ochronie praw pracowniczych, mogą mieć znaczenie, gdy zakotwiczone są w przepisach prawa, w przeciwnym razie są otwarte i nieograniczone. Taki też warunek ma istotne zagadnienie prawne, jednak zgłoszony problem trudno za taki uznać, gdyż nie jest osadzony w określonej regulacji prawej, stanowiącej podstawę do otwarcia analizy oraz oceny czy sformułowane pytanie składa się na istotne zagadnienie prawne (podobnie jak w art. 390 k.p.c.). Brak jest tego we wniosku. Przytoczone w uzasadnieniu wniosku orzecznictwo i przepisy prawa miałyby znaczenie ewentualnie w aspekcie podstawy przedsądu z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c., gdyż nie wynika z nich kwalifikowana potrzeba wykładni przepisów prawa albo rozbieżność w orzecznictwie, ani też nie składają się na istotne zagadnienie prawne (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.).

Z tych względów orzeczono jak w sentencji (art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c.).

[SOP]

(r.g.)

